

Zo doe ik dat

Onder dit motto vertellen leden hoe zij bepaalde zaken aanpakken

Gesmeerd naait het beter

Een verhaal over een in onbruik geraakt stukje gereedschap: **De vethoorn**.

Henk Bos

Het gebruik

Bij het naaien van de kleden en tijdens het lijken heeft de zeilmaker aan z'n riem om z'n middel een klein met vet gevuld hoorntje hangen. Tijdens het naaien steekt hij af en toe de naald in het hoorntje zodat deze voorzien wordt van wat vet en weer gemakkelijk door het doek gaat. Na het naaien worden de in gebruik zijnde naalden in het vethoorntje bewaard.

De vethoorn van Jan Plug uit IJmuiden

Het hoorntje is afkomstig van de koe. Zwart bonte koeien hebben relatief kleine hoorns met vrij dunne wand. Rood bonte koeien hebben grotere hoorns met een dikkere wand. Het holle gedeelte van deze hoorns (waar de pit gezeten heeft) is ook niet zo diep. Een hoorn van een stier is niet zo sterk gekromd, vrij kort en breed aan de voet.

Stierehoorns zijn dan ook niet zo geschikt. Het beste voor ons doel is dus een hoorn van een zwart bont beestje. Deze zijn het kleinst en door het lichte gewicht het meest comfortabel.

Het vet

De vethoorn werd vroeger gevuld met talkvet. Dit vet is – voor zover ik weet – niet meer te koop. Daarom een recept om het zelf te maken. Talkvet (Tallow) wordt (werd) gewonnen uit de vetresten die vrijkomen bij leerlooierijen en bestaat uit dierlijk vet. Talkvet was vroeger op alle schepen aanwezig o.a. voor het beschermen van staaldraad (gemengd met loodwit). Op vissersschepen werd het o.a. gebruikt om lekkende visvaatjes te dichten. Het vethoorntje wordt gevuld met schier rundvet. Schier wil zeggen niet gezouten. Ook heb ik wel bijenwas gemengd met echte terpentijn gebruikt (25 gram was op 5 cc terpentijn).

Het recept

Haal bij een slager afval vet bij voorkeur van een koe. Meestal zijn de slagers blij als je er wat van mee neemt. Zorg dat alles zoutvrij is en blijft. Anders gaan straks de naalden roesten! Een branddeken in de buurt kan handig zijn.

Snij het vet in kleine stukjes of draai het door een worstmolen en snij dit in stukjes van 2 cm. Met groene zeep krijg je de handen weer schoon

Zet het in een pan op een laag vuurtje. Het moet smelten en niet koken. Als alles gesmolten is het vuurtje temperen zodat de temperatuur voor de veiligheid onder de 100 graden komt en giet de inhoud in een andere pan via een zeef.

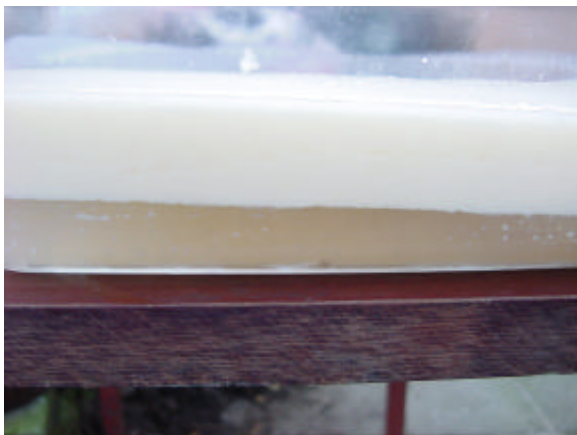

Het residu in de zeef is zeer geschikt als wintervogelvoer.

Voeg de helft van de volume aan water toe aan het vet en kook dit voor ongeveer 4 uur.

Laat daarna de inhoud afkoelen en zet het in de koelkast. Er vormen zich nu drie lagen, namelijk aan de onderkant het residu, daarboven water met aan de bovenkant een dikke witte plak: de talk.

Neem de plak talk er uit en schraap de onderkant schoon met een mes. Het schraapsel kan bij de kanen voor de vogels.

Talk kan ook gebruikt worden om er kaarsen of zeep van te maken.

Het verkrijgen van een hoorn

De weg hiervoor leidt naar het abattoir of een zelf slachtende slager. Tijdens een kletspraatje met de aanwezige slachters leggen we ons probleem uit en geven aan waar we de hoorn voor nodig hebben en welk soort we zoeken. Een appeltaartje voor de slachters bij de koffie doet hierbij wonderen. De hoorn(s) welke op deze manier verkregen hebben bevatten nog de pit. Deze moet er nog uit. Dit doen we door te koken. Dit koken stikt, stinkt heel erg zelfs. Een oplossing is te vinden door een bevriende zelfslachtende slager te vragen de hoorns voor ons te koken. Na een uur of 6 à 8 zit de hoorn los op de pit en kunnen we de pit er uit kloppen. Helaas zijn de meeste slaggers niet meer zelfslachtend maar krijgen het vlees technisch gereed van een abattoir.

Het afwerken

In de tussentijd hebben we uitgemaakt hoe onze hoorn er uit moet gaan zien, door foto's te bekijken en evt. musea te bezoeken (o.a. Scheepvaartmuseum te Groningen).

Hoorn is betrekkelijk zacht materiaal en uitstekend te bewerken. Vroeger werden er o.a. knopen, gespen, schoenlepels e.d. van gemaakt. De gekookte hoorn laten we goed drogen. Na het drogen voelt de hoorn ruw aan met schilfers e.d. Met behulp van een vijl of een bandschuurmachine, vijlen of schuren we het oppervlak glad. Door steeds fijner schuurpapier te gebruiken en op de hand te schuren kunnen we een goed glad oppervlak verkrijgen. Met een figuurzaag (grof zaagje) of een smalle lintzaag kunnen we een holte aanbrengen met de opstaande kant. Met 2 gaatjes en een leren veter kan de hoorn aan de riem gehangen worden.

Hoorn is zeer goed te polijsten met een schone lappenschijf op een elektrische (wasmachine) motor of in een boormachine. Als polijstmiddel gebruiken we polijstvet, verkrijgbaar in de ijzerhandel. Polijstvet is vet gemengd met parijsrood (dodekop). De lappenschijf alleen voor hoorn gebruiken en niet te snel laten draaien (ca. 1400 omw.) daar anders het oppervlak verbrandt. Polijsten kan een onderwerp zijn voor een volgende “Zo doe ik dat”.

Het gepolijste oppervlak is zeer mooi om te zien. Om een persoonlijke hoorn te maken kunnen we het oppervlak voorzien van ingekerfde figuren - naam - jaartal enz.

De vethoorn bewaren we of aan de wand als decoratie of in de breeuwzak (de tas voor de persoonlijke zeilmakers spulletjes).